

Det vi egentlig trenger er kanskje ny bemanning

Et narratologisk problem i Harry Potter og fangen fra Azkaban

Utgangspunktet

Ganske ofte er det noe en liksom slett ikke finner ut av. Av og til blir slikt irriterende, også i tilfeller der det en undres over egentlig ikke er så viktig. Det var noe sånt som skjedde meg under lesning av Harry Potter og fangen fra Azkaban. Nå er det jo etter det jeg forstår temmelig mangesom har vært gjennom denne boka uten å bli verken bekymret eller forvirret. Siden det likevel ikke nødvendigvis skyldes at alt har stått krystallklart for dem, skal jeg her prøve å presentere spørsmålene jeg er blitt fanget i og å gi noen løsningsforslag.

Bøkene om Harry Potter er preget av ganske presis beskrivelse av tid i kalendarisk forstand, og vi finner en indre logikk i handlinga – gitt premissene. Dette legger jeg til grunn når jeg forsøker å finne ut av det som skjedde den siste eksamensdagen i Harrys tredje år på Galtvort høyerskole for hekseri og trolldom. I utgangspunktet dreier det seg om tidsproblematikk, men ganske snart blir det også et spørsmål om personenes bevegelser.

Fra slutten av kapittel 16 til starten av kapittel 21 i boka berettes det på ordinær måte – med synsvinkelen hos Harry – om en tilspisset situasjonen med flere opprivende hendelser som utspiller seg i løpet av knappe tre timer, fra litt før 21.00 til like før midnatt. Vi er ved et vendepunkt i fortellinga da Harry og Hermine våkner etter ei stund å ha vært bevisstløse grunnet påkjenningene de har vært utsatt for. Rektor Humlesnurr dukker da opp på sykestua. Etter en innledende samtale og noen refleksjoner fra Humlesnurrs side, der han blant annet sier: «Det vi trenger [...] er mer tid.» gir han Harry og Hermine instruksjoner.

«Følg godt med nå,» sa Humlesnurr og snakket svært tydelig og svært langsomt. «Sirius er innelåst på professor Pirrevimps kontor i åttende etasje. Det trettende vinduet fra høyre i Vesttårnet. Hvis alt går som det skal, kan dere redde mer enn ett uskyldig liv i natt. Men husk dette, begge to. Dere må ikke bli sett [...]. Frøken Grang, du kjenner loven – du vet hva som står på spill ... dere- må- ikke- bli- sett.» [...] «Klokka er –» han kikket på den, «fem minutter på midnatt. Tre vendinger skulle greie seg, frøken Grang. Tvi tvi.» (s.350)

Klokka er altså 23.55, Sirius er innelåst, og Harry og Hermine kan redde mer enn ett uskyldig liv den natta. Både ut fra Humlesnurr's konkrete utsagn og ut fra en automatisk tanke om at diskursen går kronologisk, slik den til vanlig gjør i bøkene om Harry Potter, venter vi oss nå at Harry og Hermine skal gripe inn i framtid – altså etter 23.55.

Tidsvenderen

Det gjør de imidlertid ikke, for det Hermine skal vende på er et instrument som gjør det mulig å gå like mange timer tilbake i tid som antallet ganger du snur på den.

«Det kalles en Tidsvender,» hvisket Hermine, «og jeg fikk den av professor McSnurp den første dagen etter sommerferien. Jeg har brukt den i hele år for å få med meg alle fagene.» (s.352)

Det ser altså ut til å dreie seg om en slags tidsmaskin i form av et timeglass. Hermine snur Tidsvenderen tre ganger, og hun og Harry vender følgelig tre timer tilbake i tid. Heldigvis, kan vi vel si, havner de på et litt annet sted enn de da var på, langt nok unna til at de er ute av syne for alle. Det er ikke klart hva det er som gjør at de havner der de havner etter turen tilbake i tid, men siden Hermine på tilsvarende måte stadig har endt i ulike klasserom gjennom skoleåret, finnes det sikkert ei tilfredsstillende forklaring på akkurat det. Jeg ser ikke bort fra at det har med vilje og ønske å gjøre.

Det er særlig fire av de nå følgende hendelsene som viser seg å være viktige i et tidsperspektiv. Vi skal studere disse kronologisk ved å legge sammen informasjonen fra den første beretninga om det som skjer med det vi får vite etter at Harry og Hermine har brukt Tidsvenderen.

Fordoblinga

Vi må gå ut fra at selve turen tilbake i tid i praksis ikke tar tid. Det innebærer at klokka er bare litt mer enn 20.55 da Harry og Hermine dumper ned i inngangshallen på Galtvort ved hjelp av Tidsvenderen. Når dette skjer er deres alter ego – den Harry og den Hermine som sanset i første framstilling, fremdeles der. Sett fra synsvinkelen til de som har brukt Tidsvenderen, ser det slik ut¹: «Sssjj! Hør! Det kommer noen! Jeg tror – jeg tror kanskje det er oss!» (s.351)

De to vender altså tilbake både til samme tid og til så å si samme sted der de var/er. I fortsettelsen er dermed de to forekomstene av Harry og Hermine langt på vei involvert i de samme hendelsene. Jeg skiller heretter mellom de opprinnelige vennene HH(1), og de som er der på grunn av Tidsvenderen (HH2). Det er disse siste som ikke må bli sett. De kan observere HH(1) og det som skjer, men de kan ikke gi seg til kjenne.

HH(1) og HH(2) begir seg mot skogvokter Gygrids hytte utenfor selve skoleområdet. HH(1) er ei stund inne hos Gygrid, men de forsvinner da rektor Humlesnurr, magiminister Bloeuf og bøddelen McKnife kommer. Fra en lyttepost bak hytta hører de så at dødsdommen over hippogriffen Bukknebb blir eksekvert.

1 Dette er så galt sagt som det kan bli, men jeg ser ingen annen råd enn å si det slik på dette steget i tankeprosessen. Jeg kommer tilbake til saken.

Og så, uten forvarsel, hørte de et umiskjennelig svisj og et tsjokk! av en øks. Hermine svaiet der hun sto. «De gjorde det!» hvisket hun til Harry. «Jeg kan ikke tro det! De gjorde det!» (s.295)

Perspektiv og innsikt

I den andre beretninga ser vi hendelsene fra HH(2)s ståsted, vi ikke bare hører dem, slik HH(1) gjør. Da viser det seg at Bukknebb blir ryddet av veien på en annen måte enn HH(1) tror og leserne til nå har trodd. HH(2) klarer nemlig – uten å bli sett – å fjerne Bukknebb, slik at hippogriffen ikke er der når eksekusjonspelotongen kommer ut av Gygrids hytte. Bøddelen blir rasende og «Det kom en svisjende lyd, og et tsjokk! av en øks. Det virket som bøddelen i sinne hadde hogd i en gjerdestolpe.» (s.358)

Er det da slik å forstå at Bukknebb opprinnelig ble henrettet, men at HH(2) seinere (!) klarte å redde hippogriffen, etter at de ble sendt tre timer tilbake i tid? Nei, det er ikke det. Allerede før Bukknebb blir reddet reflekterer HH(2) over hva en kan gjøre med fortida. Harry(2) foreslår at de skal gripe inn i hendelsene ved konkret å endre på noe HH(1) så skje. Hermine(2) bringer imidlertid Harry(2) på bedre tanker:

«Nei!» hvisket Hermine vettskremt. «Skjønner du ingenting? Vi bryter en av de grunnleggende trolldomslovene! Ingen må forandre fortida, ingen! Du hørte hva Humlesnurr sa – hvis vi blir sett –.» (s.354)

Her ligger det altså et sterkt imperativ om ikke å forandre på noe. Hermine(2) understreker dette ytterligere litt seinere.

«Professor McSnurp fortalte meg litt om skrekkelige ting som har skjedd når trollmenn har tuklet med tida... Massevis av dem har kommet i skade for å drepe sine fortidige eller framtidige jeg!» (s.355)

Siden ingen altså kan gripe inn i fortida, må vi forutsette at det samme skjer begge ganger fortellinga blir fortalt. HH(2) fjerner Bukknebb uten at noen ser dem, mens HH(1) tror at øksa falt over Bukknebbs nakke fordi lydene indikerer det, og fordi de ikke kan se hva som skjer. Henrettelsen av Bukknebb er altså en auditiv illusjon. At det er snakk om ett og samme handlingsforløp blir understreket av at Humlesnurr, Bloeuf, Gygrid og bøddelen i motsatt fall ville opplevd to ulike slike forløp, og ikke minst av at Bukknebb ellers hadde vært henrettet. I det magiske universet i disse bøkene gjelder det som en absolutt regel at den som er død er det en gang for alle.

Når fortellinga blir fortalt for andre gang, befinner HH(2) seg nærmere Gygrids hytte enn HH(1) gjør, og de hører dermed også hva som blir sagt. Rektor Humlesnurr forsinker eksekusjonspelotongen i noen sekund ved å kreve bøddelens underskrift på papirene – akkurat de sekundene HH(2) trenger for å få reddet unna Bukknebb. Da bøddelen vil ransake området etter den flygedyktige rømlingen, bemerker Humlesnurr:

«McKnife, hvis Bukknebb virkelig var stjålet, tror De tyven ville føre ham med seg til fots?» sa Humlesnurr. Det lød fremdeles som han moret seg. «Ransak himmelen, om De absolutt vil...» (s.358)

Men så er det nettopp til fots og rett over haugen at HH(2) og Bukknebb befinner seg, og Humlesnurrs oppførsel gir sterke indikasjoner på at han vet at de er der. Dette er interessant, for i handlingas kronologi er det nesten to og en halv time til han ber Harry og Hermine om å bruke Tidsvenderen.

Ingen fortid å forandre

Hermine(2) insisterer altså på at de ikke må forandre noe i fortida. Etter at vi har etablert at det er to Harryer og to Herminer der ute samtidig, blir dette rart. Siden de er samtidige er det jo ikke snakk om at HH(1) gjør noe i fortid i forhold til HH(2), derimot handler de to parene med HH-er simultant. HH(1) har bare mindre innsikt i det som skjer, og fortellinga er først blitt framstilt fra deres synsvinkel; det er de som sanser og fortolker i første versjon. HH(2) er derimot på en måte blitt midlertidig clairvoyante, siden de også har innsikt i hva HH(1) gjør og i hva som skal skje den nærmeste tida. Slik skapes det et inntrykk av at HH(2) er vendt tilbake i tid, mens de altså faktisk (!) handler samtidig med HH(1).

Sjøl om både personenes og lesernes innsikt i hendelsene øker i den andre versjonen, kan det ikke skje direkte brudd med eller reversering av hendelser som det er fortalt om. I scenen der HH(2) redder Bukknebb, forandrer de ikke på noe. Det som skjer er bare at ei feiltolkning fra HH(1)s side blir korrigert gjennom ny informasjon. Følgelig er det ikke bare forbudt, det er faktisk umulig for HH(2) å forandre på noe som helst i fortid.

Reddet av seg sjøl

Etter at HH(2) har brakt Bukknebb i sikkerhet litt før 21.30., skiller de lag med HH(1) ei god stund, og de befinner seg ikke i samme område igjen før klokka er nesten 23.00. HH(1) blir da angrepet og nesten drept av desperanter. I siste liten blir de reddet av en skytsverge sjøl om Harry tilsynelatende ikke har krefter til å mane fram en. Slik er Harry(1)s oppfatning av hva som skjedde:

Midt i lyset så han et dyr galoppere bort over sjøen. Med svetten silende ned i øynene prøvde han å skjelve hva det var ... det skinte som en enhjørning. Harry kjempet for ikke å synke ned i bevisstløsheten. [...] Et øyeblikk så han i lyset som strålte ut fra det noen som tok imot det ... Strakte ut hånden og klappet det ... noen som så merkelig kjent ut ... men det kunne ikke være...» (s. 343.)

I den andre fortellingssekvensen blir forholdet bedre opplyst. Nå ser vi hendelsene nettopp fra den andre bredden av vatnet.

Skytsvergen snudde. Den kom i kort galopp tilbake mot Harry over den stille vannflaten. [...] Den stanset på bredden. Klovene satte ikke spor på den bløte bakken mens den stirret på Harry med store sølvøyne. Langsomt bøyd den hodet med det store geviret. [...] Men da de dirrende fingertuppene hans strakte seg mot vesenet, var det borte « (s. 365-366)

Den Harry det her er snakk om, er Harry(2). Det er han som redder HH(1). At han kan gjøre det uten at det får fryktelige konsekvenser, skyldes at Harry(1) bare så vidt var ved bevissthet, og derfor ikke hadde noen mulighet til å skjønne at det var «seg sjøl» han så.

«Jeg reddet nettopp livet vårt...» sa Harry. «Fort, bakom busken her, så skal jeg forklare.» Munnen til Hermine ble hengende åpen igjen mens han fortalte hva som hadde skjedd.

«Så noen deg?»

«Ja, har du ikke hørt etter? Jeg så meg, men jeg trodde det var faren min. Er du med nå?» (s.366)

Også når det gjelder hendelsene med desperantene og kronhjorten på strandbredden, er det altså nøyaktig det samme som skjer i begge fortellingssekvensene.

Sirius' skjebne

Det som utspiller seg etter omtrent 23.10 er litt mer problematisk i så måte. Nå er HH(1) og HH(2) igjen på ulike arenaer, slik de var mellom 21.45. og 23.00. Det innebærer at de to forekomstene av Harry og Hermine handler fullstendig uavhengig av hverandre, og nå skjer det virkelig noe også der bare HH(2) befinner seg.

Fra omtrent 23.40. argumenterer Harry(1) på sykestua med magiminister Bloef og professor Slur om Sirius, som han gjennom førstehånds opplevelser har forstått er uskyldig. Etter denne diskusjonen er det at Humlesnurr kommer, og da de to andre er gått for å se til at desperantene suger sjelen ut av Sirius, gir Humlesnurr sine anvisninger til HH(1), slik vi tidligere har sett.

HH(2) vet om dette, siden de – qua HH(1) – var med på nøyaktig den samme utvekslinga før de brukte Tidsvenderen. Men samtidig er de nå – altså som HH(2) – ute på ryggen av Bukknebb og redder Sirius ut av fangenskapet. Det lar seg gjøre å tidfeste befrielsen av Sirius til omtrent kl. 23.46, uten at det nøyaktige tidspunktet er så viktig. Det som er viktig, er at på det tidspunktet da Humlesnurr konstaterer til HH(1) at Sirius sitter innelåst i Vesttårnet, noe vi må kunne fastslå at Humlesnurr gjør en gang mellom 23.50 og 23.55, er det allerede gått noen minutt siden HH(2) reddet Sirius unna.

Dette har HH(2) likevel ikke kunnet gjøre før etter at de har brukt Tidsvenderen, og det gjør de jo først etter at Humlesnurr har gitt dem sine instruksjoner. HH(2) redder altså Sirius fem til ti minutt før HH(1) bruker Tidsvenderen og blir til HH(2). Hva i all verden er det som har skjedd her?

En mulig lese måte er at HH(2) faktisk forandrer på fortida når de redder Sirius. Å gjøre noe slikt er som før nevnt svært dramatisk og kan få uhyggelige følger, men her er kanskje situasjonen så alvorlig at de må ta sjansen. Og siden de ikke blir sett, vet vel ingen om den historiske forandringa? Jo forresten; Sirius må da vite. For han satt ifølge Humlesnurr i Vesttårnet klokka 23.50 i den første beretninga, mens han i den andre må ha blitt reddet omtrent klokka 23.46. Nå kan vi rett nok kanskje anta at en mann som sitter og venter på en skjebne verre enn døden, ikke er spesielt opptatt av hvor mange minutter som går. Det er nok nettopp det forholdet at

Sirius befinner seg i en slik reint refleksiv situasjon som gjør at fortellinga fungerer. Her er det ingen ytre hendelser som kolliderer, og Sirius' tanker får vi heller ikke tilgang til.

Likevel har vi et par logiske problem. Ett av disse er at det altså ikke er snakk om fortid. Et annet er at Sirius ikke har brukt noen Tidsvender. Han er følgelig ikke dublert, og tida hans forløper bare en gang. Hvilken situasjon er dermed Sirius i kl. 23.50? Jo, han er utvilsomt på vei bort på ryggen til Bukknebb. Bloeuf og Slurs reaksjon på flukten etterlater ingen tvil om det. Men i den første beretninga var han da fremdeles fanget, siden ingen hadde brukt Tidvenderen og HH(2) følgelig ikke fantes? Hvordan kommer vi oss ut av dette?

Et mulig redningsforsøker at den ellers alltid godt orienterte rektor Humlesnurr for en gangs skyld tar feil når han forteller Harry og Hermine at Sirius sitter fanget i Vesttårnet. Sirius satt der åpenbart da Humlesnurr snakket med ham noen minutt tidligere, men nå er han flyktet. Dette vet ikke Humlesnurr fordi HH(2) bare kunne redde Sirius etter at de brukte Tidvenderen, og det gjorde de ikke før omtrent ti minutt etter at redninga fant sted!

Mer plausibelt er det nok likevel at Humlesnurr som vanlig er fullstendig orientert. Han vet derfor at HH(2) har reddet Sirius, akkurat som han så ut til å vite at de hadde reddet Bukknebb. Det er bare ikke mulig for ham å fortelle dette til HH(1), blant annet fordi det da ville gå om mulig enda mer i surr for dem enn det gjør for meg i dette resonnementet.

Ikke mer tid – mer folk

La oss anta at vi med dette har løst problemet med Sirius. Alt er ikke dermed i orden. Et annet problem er knyttet til det som skjer da HH(2) vender tilbake til sykestua etter tre timer. De trefrer rektor Humlesnurr, og det følger noe som kan framstå som rein reprise.

«Nå låser jeg dere inne,» hørte de ham si. «Klokka er fem minutter på midnatt. Tre vendinger skulle greie seg, frøken Grang. Tvi tvi.»

Humlesnurr rygget ut av rommet, lukket døra og tok fram tryllestaven for å låse den magisk. Da fikk Harry og Hermine panikk og løp bort til ham. Humlesnurr så opp, og det spredde seg et bredt smil under de lange sølvbartene. «Nå?» sa han lavt. «Vi greide det,» sa Harry andpustent. «Sirius er borte ... på Bukknebb...»

Humlesnurr strålte mot dem. «Godt levert. Jeg tror –» Han lyttet oppmerksomt etter lyder inne fra sykestua. «Ja, jeg tror dere også er borte. Fort dere inn – jeg skal låse etter dere –» (s. 371-72)

Men Humlesnurrs lykkeønsking er ikke en reprise tre timer seinere. Det er derimot nøyaktig det samme utsagnet som HH(1) hører før de bruker Tidvenderen, for det er fortsatt den samme tida det blir fortalt om to ganger. Det skjønner vi også av det som skjer videre – etter midnatt – da Slur og Bloeuf opprørt kommer stormende tilbake til sykestua etter å ha vært borte i 10-15 minutt – de samme minuttene som er gått siden Humlesnurr jaget dem ut.

Poenget er at i samme øyeblikk som HH(1) bruker Tidvenderen og blir HH(2), har HH(2) allerede eksistert i tre timer. De har «alltid» vært der i disse tre timene. Dette er en parallell til løsinga på mysteriet med Sirius' skjebne, som viste seg å være bare én. I tretimersperioden er Harry og Hermine doble eksistenser, og de har alltid vært det på grunn av noe som skjer i det den blir avsluttet.

Dermed har vi etablert at de ikke fikk mer tid, men derimot mer folk i tre timer. Noen spørsmål er altså besvart, men problemene står fortsatt i kø.

Fortellerens herjinger

Vi så ovenfor at HH(2) hørte Humlesnurr ønske HH(1) lykke til i det han lukket døra og gjorde seg klar til å låse den. HH(1) blir imidlertid ikke til HH(2) før de bruker Tidsvenderen, og Humlesnurrs lykkeønskning kommer før HH(1) har brukt venderen. Likevel hører altså HH(2) den. Hvordan kan det gå i hop, når Tidsvenderen altså enda ikke er brukt?

Grunnen er, som det følger av resonnementet ovenfor, at i samme øyeblikk som HH(1) bruker Tidsvenderen har HH(2) allerede eksistert i tre timer. Følgelig kan de også komme tilbake før de er blitt til.

Det skjer altså flere ting når HH(1) bruker Tidsvenderen: For det første beveger de seg tre timer tilbake i tid, materialiserer seg som HH(2) og er med på et tre timers forløp. For det andre dukker HH(2) umiddelbart etter at HH(1) har brukt tidsvenderen opp i korridoren utenfor sykestua.

Det er minst tre forhold som bidrar til å skape forvirring her. For det første (et farlig uttrykk) gjør Tidsvenderen at en kan delta i et forløp som allerede har funnet sted mens det finner sted. For det andre fortsetter tida å gå som om venderen ikke hadde vært brukt, og den gjør det uten forbehold for verden som sådan og for alle som ikke har brukt venderen. Legg merke til at det er HH(1) som har brukt venderen – ikke HH(2).

Som om dette ikke var nok, blir det så fortalt om de samme tre timene i to omganger, og vi har større innsikt i hva som skjer i den andre beretninga enn i den første. Klokka i diskursen går brått fra å være litt før midnatt til å være knapt 21.00. Deretter blir den over en del sider igjen 23.55, og den kronologiske handlinga kan fortsette.

Ophøret av en eksistens

Men det melder seg stadig nye spørsmål, blant annet kan vi lure på hvor det er blitt av HH(1) når Humlesnurr nå konstaterer at de er forsvunnet.

Ei stund var jeg inne på tanken om at Harry og Hermine er på vei inn i en evig runddans. For nå er altså HH(1) forsvunnet igjen, HH(2) er klare til å ta deres plass på sykestua og til å forsvinne ved hjelp av Tidsvenderen. Deretter dukker de vel opp igjen som HH(3), som så bruker Tidsvenderen til å gå tre timer tilbake i tid og så videre. Dette vil da vel etter hvert generere et uendelig antall HH-er i tretimersperioden? Men det var neppe meninga, så vi må gjøre et nytt forsøk på å få det til å gå i hop.

La oss prøve å detaljstudere tidsbruken i de kritiske sekundene fra Humlesnurr sier at klokka er 23.55 og så lukker døra. Det vil ta Harry og Hermine rundt 20 sekund å gjennomføre samtalen seg imellom på sykestua, kombinert med at Hermine finner fram og snur på Tidsvenderen. I den andre beretninga hører HH(2) det Humlesnurr sier mens de er et stykke borte i korridoren, og de

ser at han lukker døra og gjør seg klar til å låse den. Da stormer de mot Humlesnurr, gir seg til kjenne og utveksler noen få ord. Samlet skulle jeg tro at dette tar temmelig nøyaktig et halvt minutt. Det er følgelig både forståelig og mulig når Humlesnurr til slutt konstaterer at «dere» – altså HH(1) – er forsvunnet fra sykestua, slik at HH2 kan løpe inn, ta plassen i sengene på sykestua og delta i den videre handlinga, altså når klokka runder midnatt og eventyret med Tidsvenderen er over.

Vi har allerede (til det kjedsommelige) konstatert at de litt etter kl. 23.55 brukte Tidsvenderen for å reise tre timer tilbake i tid, og at de der materialiserte seg som HH(2). Siden det fremdeles er gyldig i fortellingas univers at ingen kan forandre på fortida, må de også i denne fortellingsversjonen ha blitt til HH(2) nøyaktig på samme tidspunkt som i forrige versjon av beretninga, sjøl om det denne gangen ikke blir fortalt om det eksplisitt. At det blir fortalt om tretimersperioden to ganger, innebærer ikke at den utspiller seg to ganger, og at det blir fortalt om HH(1)s forsvinning to ganger, innebærer heller ikke at de forsvinner to ganger.

Erstatninga

Vi kan dermed fastslå at HH(1) ganske enkelt forsvinner ut av historia fra det tidspunktet da de bruker Tidsvenderen. De opphører å eksistere på det tidspunktet vi heretter skal kalle 23.55.20. De blir da til HH(2) så mange timer tidligere som de snur venderen – altså tre.² HH(1) er deretter fortsatt med i diskursen ei god stund fordi den er analeptisk og nå igjen handler om perioden fra 20.55.20. Men når vi på nytt kommer til tidspunktet da venderen ble brukt; 23.55.20, er de definitivt ute av fortellinga, både som fysiske eksistenser og som bevissthet. Det er HH(2) som har tatt over, og vi trenger ikke lenger forundre oss over hvor det blir av HH(1). «'Dette er det sprøeste vi har gjort noen gang', sa Harry med følelse.» (s.354)

Det kan han trygt si, for saken er altså at den Harry han var inntil Tidsvenderen ble brukt, har opphørt å eksistere fra 23.55.20 av. Nå finnes hans nylige eksistens bare som del av ei fortelling om tre timer som det allerede er fortalt om. Når den fortellinga er fortalt for andre gang, finnes han bare som en ny fysisk og psykisk eksistens, nemlig den han både er blitt og ikke blitt når han konstaterer at det hele er sprøtt.

Men hvorfor kan vi ikke ganske enkelt si at Harry og Hermine blir til HH(1) og HH(2) i tre timer, for så å bli til Harry og Hermine igjen?

Grunnen til at det ikke går, er knyttet både til deres fysiske eksistens(er) og til innsikten de har. For det første: HH(2) – som er i korridoren utenfor sykestua – er der fremdeles når Tidsvenderen er brukt. HH(1) er derimot forsvunnet. For det andre: HH(2) vet at det har vært to Herminer og Harryer i sving i tre timer, det vet aldri HH(1). HH(2)s bevissthet er altså en helt annen enn Harry og Hermine var noen sekund tidligere. HH(2)s fysiske eksistens er på samme måte en helt annen enn HH(1)s. De er der fortsatt når HH(1) forsvinner, og de fortsetter å være med videre. Det er altså utvetydig HH(2) som nå er Harry og Hermine.

2 Dette er grunnen til fotnote 1. Det er ikke de som dumper ned i inngangshallen – HH(2) – som har brukt Tidsvenderen. Tvert imot, hadde jeg nesten sagt. Det er HH(1) som har brukt den.

Hva Humlesnurr vet

Vi har allerede sett at hendelsen med desperantene, der HH(1) så vidt ble reddet, var parallell med hendelsen med Bukknebb. I begge tilfeller var det HH(2) som sto for redninga. Konsekvensene ville imidlertid vært helt annerledes dersom HH(1) ikke hadde blitt reddet. Da ville de nemlig vært døde omtrent kl. 23.00 og kunne ikke brukt Tidsvenderen kl.23.55.20. Følgelig kunne ikke HH(2) vært der for å redde dem, og ingen Harry eller Hermine hadde eksistert videre. Så lenge de finnes ved siden av hverandre, er de to parene med HH-er gjensidig avhengige av at det går bra med dem alle.

La oss kjøre en konsekvensanalyse fra en annen vinkel. Tidsvenderen ble brukt kl. 23.55.20. Av det følger at HH(1) ble reddet kl. 23.00. Det var altså allerede klart da Tidsvenderen ble brukt, at Harry og Hermine var reddet.

Men jeg er redd det melder seg flere spørsmål. Allerede klokka 21.15 så vi sterke indikasjoner på at Humlesnurr visste at HH(2) var i området rundt Gygrids hytte. Hvordan kunne Humlesnurr vite dette før Tidsvenderen var brukt? La oss se på hva Humlesnurr vet, og når han vet det.

Allerede i utgangspunktet vet han sjølsagt hvordan en Tidsvender fungerer, og han vet utmerket godt at ingen kan forandre på fortida. Når han snakker til HH på sykestua litt før midnatt, vet han følgelig at HH har klart seg gjennom hendelsene. Han var til stede da Bukknebb skulle henrettes og vet at det ikke skjedde, og vi må forstå det slik at han visste at HH2 reddet hippogriffen. Likevel sier han altså kl. 23.58 at HH kan redde flere liv i natt. Dette framstår nå som bevisst desinformasjon. Det skulle hett noe i retning av at «siden alt tydeligvis har gått som det skulle, har dere reddet flere liv i natt, deriblant deres eget.», men slikt kan en kanskje ikke si til folk, og slett ikke til leserne. Det Humlesnurr muligens ikke vet når han snakker med HH på sykestua, er hvordan det er gått med Sirius. Han vet derimot at det allerede er avklart hvordan det gikk.

Hvordan Humlesnurr allerede klokka 21.20 kan vite at HH2 er i sving, er jeg mer i stuss om. Den eneste forklaringa jeg kan finne er at siden han kjenner tidspunktet for henrettelsen, kan han planlegge å la HH bruke Tidsvenderen for å redde Bukknebb. Når han dermed vet at de kommer til å bruke den, vet han også at HH allerede er dublert i den planlagte perioden. At de til slutt vil vise seg å bruke tre vendinger, kan han neppe vite, men det betyr ikke noe i denne sammenhengen.

Fra time til time

Denne begivenhetsrike kvelden er, som vi vet, ikke første gang Hermine bruker Tidsvenderen. Hun har brukt den på eksamen, som begynte fire dager før hendelsene vi til nå har tatt for oss, og hun har ikke minst brukt den gjennom hele året for å kunne gå på flere timer samtidig.

«Men se, da,» sa Ronny og lo, «ser du nå i formiddag? Klokka ni, Clairvoyanse. Og under der står det: klokka ni, Gompologi. Og – « Ronny bøyde seg vantro ned for å se timeplanen bedre, «se – under der igjen: Aritmantikk, klokka ni! Jeg mener, jeg vet du er flink Hermine, men så flink er ingen. Åssen skal du greie å være tre steder på én gang?» «Ikke vær dum,» sa Hermine kort. «Så klart jeg ikke skal være tre steder på én gang.» (s.93-94)

Dette må gå slik for seg: Hermine(f) går klokka ni til timen i Clairvoyanse, er der til den er slutt, sniker seg unna i pausen, bruker Tidsvenderen og dukker opp til Gompologi klokka ni, fullfører timen som Hermine(f+1), bruker Tidsvenderen, og Hermine(f+2) ender opp i Aritmantikk timen klokka ni. Når timene er ferdige er Hermine(f) og Hermine(f+1) historie.

Fysisk sett er det som skjer her åpenbart parallelt med det som skjer den skjebnesvangre kvelden. Når det gjelder bevissthet om hva som skjer, er det kanskje ikke like klart at de to tilfellene av tidsvenderbruk er parallelle, men de er nok det. For hva fant vi egentlig ut om dette gjennom analysen av tretimerssekvensen. Jo, at Hermine(1) og (2) (sjølsagt) hadde felles fortid, og at de hadde det helt fram til tidsvenderbruken var avsluttet, altså til den ikke virket lenger. Dermed ble Hermine(2) clairvoyant i tretimersperioden. Hun hadde allerede opplevd det forløpet som utspant seg. Følgelig har også Hermine(f+2) gjort det. Når hun er ferdig med sine timer har hun dermed vært med på alle og kan erindre alle, i motsetning til hva Hermine(f) ville gjort. Prinsippet for hva personene opplever, må vi anta er uavhengig av om det blir fortalt om hendelsene eller ikke.

Den Hermine som oppstår som et resultat av at Tidsvenderen blir brukt, har vært med på alle timene. Hun slipper derfor å lese stoffet på egen hånd i ettertid, slik hun ville måtte gjort dersom det var hun som hadde brukt venderen. Men samtidig er det altså ikke til å komme forbi at hun som fysisk og mental eksistens oppstår på nytt hver gang Tidsvenderen blir benyttet.

Det grunnleggende ved situasjonen blir, etter det jeg kan se, ikke endret av at Hermine gjennom skoleåret minst én gang i uka har tre fag samtidig. Det eneste nye ved dette er at Tidsvenderen ser ut til å kunne brukes så mange ganger til samme tid som det er ønskelig for å skape supplerende eksistenser.

Hermine's svar til Ronny framstår dermed som svært godt og relevant. «Hun» er jo nemlig ikke på tre steder på en gang. Det er derimot tre Herminer i sving. En annen sak er at det i denne timen også finnes tre Tidsvendere. To av disse forsvinner med de Herminene som forsvinner³.

Vi må etter dette forutsette at Harry og Hermine og enhver som bruker en Tidsvender, forsvinner som fysisk og bevisstmessig eksistens i samme øyeblikk som de bruker den. I stedet materialiserer de seg så mange timer tidligere som de har snudd på venderen, som en identisk skikkelse med identisk fortid. Denne skikkelsen er med på flere forløp samtidig, men opplever disse forløpene som om de kom etter hverandre i tid. Den nye skikkelsen fortsetter deretter i historia. (Etter å ha vært med på dette noen ganger vender man seg nok til det.)

Tidsvenderen er dermed ikke først og fremst en tidsmaskin, slik en først skulle tro, sjøl om den er det også. Den er heller ikke primært en stedsmaskin, og den er ikke en dupliseringsmaskin. Nei, Tidsvenderen ser i sin essens ut til å være en erstatningsmaskin, som sørger for at en person blir byttet ut med en annen med identisk fortid. At det hele blir ganske forvirrende og vanskelig å finne ut av, skyldes en subtil kombinasjon av tidsforflytning, dublering, analepse og synsvinkelskifte – alt supplert med upresis pronomenbruk og omtale av nåtid som fortid og av fortid som framtid.

3 Jeg går ut fra at det finnes et absolutt forbud mot å bruke Tidsvenderen i løpet av en tidsperiode du er tidsvendt tilbake til. Best er det om det er umulig. Ei slik handling ville få uoverskuelige konsekvenser, ikke minst fordi du – viss du brukte den i løpet av en tidsperiode – aldri ville kunne bli kvitt ditt alter ego.

Det er stort sett en tautologi at det som skjer på en teksts historieplan er kronologisk arrangert, og kronologisk er det altså også i forbindelse med denne Tidsvenderen. I dette tilfellet må det likevel være lov å tilføye – på en måte.

Mitt siste spørsmål er etter dette hvorvidt det er tilfredsstillende at vi får et utall nye Herminer i løpet av et slikt skoleår? Er med andre ord historia logisk tilfredsstillende innenfor sine egne rammer? Jeg vet neimen ikke, men dersom vi går tilbake til Humlesnurr's utsagn fram mot klokka 23.55. den tidlige junidagen i Harry Potter og fangen fra Azkaban, skjønner vi at vi bare får akseptere det, om enn muligens med litt snerring.

Humlesnurr sa jo at Harry og Hermine kunne redde mer enn ett uskyldig liv den natta, og det hadde de altså allerede gjort. De hadde blant annet reddet sine egne liv. Her snakket vel Humlesnurr om Harry og Hermine som det vi forsøksvis kan kalle «idé» i romanen. Han forutsatte altså at det finnes en Harry og en Hermine uavhengig av den nye fysiske formen og bevisstheten Harry inntar denne kvelden, og som Hermine stadig vekk inntar i løpet av året. Viss det går an å si at romanfigurer har en materiell eksistens da, men det er et helt annet spørsmål.

Litteratur

Rowling, J.K. 2000. Harry Potter og fangen fra Azkaban, Oslo, N.W.Damm & Sønn AS Orig: Harry Potter and The Prisoner of Azkaban (1999).

Gaasland, Rolf 1999: Fortellerens hemmeligheter. Innføring i litterær analyse Oslo, Universitetsforlaget
Maar, Michael 2003: Warum Nabokov Harry Potter gemocht hätte. Berlin, Berliner Taschenbuch Verlag